میراث ماندگار

النجعة فی شرح اللمعة

کتاب گران‌سنگ اللمعة الدمشقیة تألیف فقیه عالیقدر شیخ شمس‌الدین محمدبن مکی‌بن احمد عاملی، مشهور به شهید اول که سالیان دراز است که طلاب علوم دینی از چشمه جوشان آن بهره می‌برند. بر این کتاب از زمان مرلف تاکنون شروح بسیاری نگاشته شده است که مشهورترین آنها الروضةالبهیة تألیف شهید ثانی می‌باشد. شرحی دیگر که در این عصر بر آن نگاشته شده است که بسیار دقیق و حاوی مطالب عمیق فقهی می‌باشد، کتاب شریف النجعة فی شرح اللمعة تألیف علامه محمدتقی شوشتری (توستری) می‌باشد و همان‌طور که اشاره شد، شرحی استدلالی و دقیق بر کتاب نفیس اللمعة الدمشقیة شهید اول می‌باشد که حاوی نکات جالب فقهی می‌باشد و از ویژگی‌های این مجموعه، نقل صحیح روایات از منابع دست اول و جوامع روایی شیعه است.

ویژگی دیگر این کتاب، تکیه آن بر اقوال قدما و نقل بدون واسطه از منابع فقهی می‌باشد. مؤلف محترم تلاش کرده، روایات مناسب هر باب را تا اندازه مقدور ارائه کند و در این جهت، دستی گشاده داشته و بیش از اندازه مرسوم در کتب فقهی، برای هر مسأله روایت نقل کرده و حتی از کتب روایی و فقهی اهل سنت نیز، بهره جسته است. این کتاب گران‌سنگ در ۱۱ جلد به زبان عربی به چاپ رسیده و تمام ابواب فقهی را که در کتاب لمعه مطرح شده، دربر می‌گیرد. تصحیح کتاب مذکور را محقق ارجمند علی‌اکبر غفاری بر عهده گرفته است.

انگیزه علامه محمدتقی شوشتری (توستری) در تألیف کتاب: مؤلف بیان می‌دارد، شهید ثانی در شرح خود، مطالبی را نقل کرده است؛ اما نگفته که این مطلب از کجا و چه کتابی نقل شده و آیا درست است یا نه؛ از این‌رو با مراجعه به مآخذ وسائل‌الشیعه (مانند کتب اربعه) تصمیم گرفتم، بر لمعه شرحی بنویسم.

• ساختار کتاب

به‌ترتیب کتاب لمعه از باب طهارت شروع و به باب دیات ختم شده است. به‌شیوه تحلیلی و با ذکر مستندات ابتدا متن لمعه ذکر می‌شود. پس از آن روایات هر باب آمده و در ادامه دیدگاه فقهای سلف در هر مسأله، مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

• گزارش محتوایی

علامه محقق شیخ محمدتقی شوشتری (توستری) ترتیب ابواب فقهی کتاب لمعه را تحسین کرده و آن را برگرفته از دیدگاه شیخ مفید در مقنعه دانسته و با ذکر مقدماتی از باب طهارت، شروع به تدوین می‌کند. این کتاب ۱۱ جلد است و ابوابی که در هر جلد ارائه‌شده به ترتیب زیر می‌باشد.

۱. کتاب الطهاره؛
۲. کتاب الصلاة (الجزء الاول)؛
۳. کتاب الصلاة (الجزء الثانی)؛
۴. کتاب الزکاة والخمس والصوم؛
۵. کتاب الحج؛
۶. ادامه کتاب الحج، کتاب الجهاد، کتاب الکفارات، کتاب النذر، کتاب القضاء، کتاب الشهادات، کتاب الوقف، کتاب العطیة؛
۷. کتاب التجاره مکاسب محرمه، بیع، خیارات؛
۸. کتاب‌الدین، کتاب الرهن، کتاب الحجر، کتاب الضمان، کتاب الحوالة، کتاب الکفالة، کتاب الصلح، کتاب الشرکة، کتاب المضاربة، کتاب الوکالة، کتاب الشفعة، کتاب السبق والرمایة، کتاب الجعالة، کتاب الوصایا، کتاب النکاح؛
۹. دنباله کتاب النکاح، کتاب الطلاق والخلع والمبارات؛
۱۰. کتاب العتق، کتاب التدبیر والمکاتبة، کتاب الإقرار، کتاب الغصب، کتاب اللقطة، کتاب إحیاء الموات، کتاب الصید والذباحة، کتاب الأطعمة والأشربة، کتاب المیراث؛
۱۱. کتاب الحدود، کتاب القصاص، کتاب الدیات.

برای نمونه گزارش کتاب الطهارة و کتاب الصلاة به شرح زیر است:

در باب طهارت وی پس از تعریف این اصطلاح فقهی، اصطلاح کتاب الطهور را بر کتاب الطهارة ترجیح می‌دهد؛ چراکه طهارت شامل: وضو، غسل و تیمم نمی‌شود.

سپس آب را به قلیل و کثر تقسیم می‌کند و به شرح احکام هریک می‌پردازد و در ادامه، آب چاه را با تفصیلی که شهید مطرح کرده، بیان می‌کند و بر خلاف شهید معتقد است: آب چاه با ملاقات نجاست نجس نمی‌شود.

پس از آن، انواع نجاسات و احکام آنها را مطرح کرده و به شرح احکام پاک‌کننده‌ها پرداخته است. در این بخش هم، برخلاف مشهور فقها هر متنجّسی را نجس‌کننده نمی‌داند و معتقد است: تنها مایعاتی که نجس می‌شوند، می‌توانند منجّس هم باشند. احکام وضو، غسل و انواع آن و احکام تیمم در ادامه این جلد مطرح می‌شود.

مصنف در جلد دوم و سوم، احکام و مسائل نماز را با نمازهای واجب شروع کرده و در ادامه شروط نماز را بیان می‌کند که در آن به وقت نماز، قبله، لباس مصلی، مکان نمازگزار و شرایط عمومی صحت نماز می‌پردازد و کیفیت نماز را اعم از واجبات و مستحبات و مکروهات ارائه می‌کند.

نماز جمعه، نماز عیدین، نماز آیات، انواع غسل‌های مستحبی، نمازهای مستحبی مانند نوافل، عناوین نمازهایی است که به شرح آنها پرداخته است.

وی در فصول بعدی به نحوه برطرف کردن اشکالات احتمالی نماز و شک‌هایی که ممکن است، برای مصلی پیش آید و قضای نمازهای ترک‌شده و نماز مسافر و نماز جماعت می‌پردازد.

این کتاب در سال ۱۳۶۴ توسط مکتبة صدوق به چاپ رسید و در سال اخیر، توسط موسسة التاریخ العربی در بیروت تجدید چاپ شد.

مدیر حوزه علمیه اصفهان تأکید کرد

ضرورت جمع آوری کمک‌های مردمی برای مردم لبنان و غزه

آیت الله طباطبایی نژاد گفت: مسلمانان نمی توانند زیر سلطه غیرخدا بروند و هیچ یک از ائمه اطهار علیهم‌السلام نیز هرگز زیر بار سلطه غیرخدا نرفتند.

به گزارش خبرگزاری رسا در اصفهان، آیت الله سیدیوسف طباطبایی نژاد، نماینده ولی فقیه در استان و امام جمعه اصفهان، در جلسه مدیران مدارس علمیه حوزه علمیه اصفهان با اشاره به لزوم جمع آوری کمک برای مردم غزه و لبنان گفت: هر یک از ما باید در این زمینه کاری کنیم و باید این مسئله را تبلیغ کرده تا مردم نیز در این راه کمک و انفاق کنند.

مدیر حوزه علمیه اصفهان دقت در برخی از آیات با توجه به شرایط روز را مهم دانست و اظهار کرد: قرآن کریم آیات بسیار زیبایی دارد که آیات روز است و باید برای مردم و جوانان بازگو کرد، آیاتی که مطرح می کند دشمن در طول تاریخ با ما چه برخوردی داشته و ما باید چگونه با آن برخورد کنیم.

نماینده ولی فقیه در استان اصفهان با اشاره به آیات ۱۲۰ سوره بقره، ۵۰ مائده، ۱۱۷ آل عمران و ۸ توبه، ادامه داد: مسلمانان نمی توانند زیر سلطه غیرخدا بروند و هیچ یک از ائمه اطهار علیهم‌السلام نیز هرگز زیر بار سلطه غیرخدا نرفتند.

وی عنوان کرد: برخی از ائمه اطهار که صلح نمودند با شروطی این کار را انجام دادند، یعنی در طول تاریخ بشر، انسان های مومن زیر بار سلطه کفار نرفتند و هیچ یک با آنها بیعت نکردند.

آیت الله طباطبایی نژاد به تبیین حیات و ممات واقعی در کلام امیرمومنان علیه‌السلام و مرگ واقعی حکام کشورهای عربی و اسلامی در قضیه کمک به مردم غزه پرداخت و افزود: برخی از بزرگان به امام علیه‌السلام اظهار کردند که نمی توانیم با آمریکا بجنگیم و پیشنهاد کردند باید پشتوانه آمریکا یا شوروی را داشته باشیم، اما حضرت امام فرمود زیر بار هیچ یک از شرق و غرب نمی رود و ما باید این مسائل را به طلاب بیاموزیم.

مدیر حوزه علمیه اصفهان اظهار کرد: پیشنهاد دیگر این است که تنها به فکر تحصیل طلاب نباشیم، بلکه باید به اصلاح آنها نیز پرداخت، زیرا دیگر نوجوان و جوان دانش آموز نیستند و باید حداقل یک روایت اخلاقی و اعتقادی و آیاتی از این دست را در هفته برای طلاب تبیین کرد و نظارت ما در مدرسه باید بر این باشد که طلاب را چگونه در حوزه تربیت کنیم و برای تربیت درست فکر کنیم.

نماینده ولی فقیه در استان اصفهان با اشاره به روایتی از امیرمؤمنان علیه‌السلام درباره تشخیص حق از باطل تصریح کرد: حضرت می فرماید: «الباطلُ أنْ تقولَ سَمِعتُ و الحقُّ أنْ تقولَ رَأیْتُ» آن است که انسان خود دیده باشد و این بسیار تربیت کننده است و نور در کلمات اهل‌بیت علیهم‌السلام است و سبب روشنی قلب است.

کارشناس مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی

طلبه عصر رسانه، برای انتظارات چالش‌ها و سئوالات این عصر آماده شود

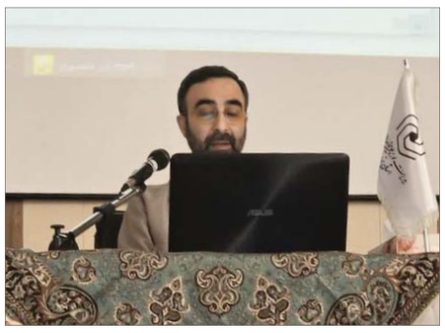

به گزارش پایگاه خبری حوزه‌های علمیه خواهران استان یزد، آقای محمدهادی فضل‌الله‌نژاد، کارشناس مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی، در جمع طلاب شرکت‌کننده در همایش طلیعه حضور یزد، گفت: شما طلبه‌های عصر رسانه هستید. رسانه با تکنولوژی پیوند خورده و تکنولوژی اکنون پیشرفت زیادی کرده و مهم‌ترین جلوه‌اش هوش مصنوعی است و در زمینه‌هایی احساس می‌کنیم که معجزه می‌کند و افرادی که به خدا اعتقاد ندارند، فکر می‌کنند بشر این توانایی را خواهد داشت تا در زمینه‌های گوناگون کار خداگونه بکند.

وی ادامه داد: شما به‌عنوان طلبه عصر رسانه، با سؤالات، انتظارات و افرادی مواجه هستید که نگاهشان و باورهای‌شان با افراد دهه‌های گذشته فرق می‌کند و شما باید خود را برای این عرصه آماده کنید.

فضل‌الله‌نژاد، اولین قدم را شناخت رسانه دانست و گفت: یک بخشی از اطلاعات‌تان معرفت‌شناسی است. تاریخچه آن را بشناسید و از لحاظ فنی با آن آشنا باشید. اطلاعات فنی شما باید از یک دانش‌آموز دبیرستانی و دانشجو بیشتر باشد و باید اشراف داشته باشید؛ زیرا قرار است تربیت را یاد دهید و مربی تربیت کنید و حتی پدر و مادرها را آموزش دهید که با بچه‌ها چگونه در عصر خطرناک امروزی رفتار کنند.

وی با بیان لزوم دانستن چالش‌ها و پدیده‌های جدید گفت: این‌طور نباشد که درباره چیزی که چندماه از آن گذشته، صحبت کنید؛ شناخت فنی، اطلاعات علمی و بعد اطلاعات جامعه‌شناختی و فرهنگی داشته باشید.

کارشناس سواد رسانه با طرح سؤال‌هایی از قبیل شبکه اجتماعی چیست و چه تأثیری در رفتار و شناخت و ارتباطات می‌گذارد، گفت: شبکه اجتماعی بد است و فرقی نمی‌کند؛ شبکه اجتماعی تلگرام باشد یا اینستاگرام یا ایتا. ایتا وقتی پیام‌رسانی بین افراد می‌کند، پیام‌رسان است؛ ولی بعد از نوآوری تلگرام که کانال و گروه ایجاد کرد و کانال‌ها قابلیت کامنت پیدا کردند، ایتا و تلگرام و غیره هم شبکه اجتماعی شدند.

وی به تأثیرها و آسیب‌های شبکه اجتماعی اشاره و بیان کرد: یکی از آسیب‌ها، نیاز به ابزار و تولید محتواست و این معضل از فیس‌بوک شروع شد و در اینستاگرام ادامه پیدا کرد؛ شخصی که در شبکه اجتماعی حضور پیدا می‌کند، نیاز ضروری دارد که حتماً تولید محتوا کند؛ وگرنه از چرخه توجه حذف می‌شود.

فضل‌الله‌نژاد اظهار کرد: بازوی اصلی و پنهان همه عرصه‌های تکنولوژی پول و اقتصاد است و از مقدمات دیگری مثل جلب توجه شروع می‌شود.

وی گفت: بسیاری از کارهایی که انجام می‌دهیم، یک قطعه کوچک از پازل سبک زندگی‌مان است؛ مثلاً چادر پوشیدن شما، یک قطعه کوچک از سبک زندگی‌تان است.

کارشناس مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی، تعداد کشته‌های سلفی در دنیا را بیشتر از تعداد کشته‌شدگان توسط کوسه دانست و بیان کرد: ایران در رتبه‌های اول این آمار است.

وی با بیان اینکه شبکه اجتماعی بسیار مهم و جدی است، گفت: شبکه‌های اجتماعی، زندگی، هویت و شخصیت می‌سازد و آن چیزی را هم که می‌سازد، خیلی محکم است و مواجه شدن با آن و تغییر دادن آن سخت است.

فضل‌الله‌نژاد ادامه داد: ما با سلفی گرفتن نه‌تنها بخشی از سبک زندگی خود را درست می‌کنیم؛ بلکه برای دیگران هم سبک زندگی می‌سازیم و اگر ذره‌ای اشتباه در کار ما باشد، مسئولیتش بر عهده‌مان است.

وی با اشاره به اینکه سلفی گرفتن یک بخش از مجموعه رفتارهاست، بخش‌های دیگر را نابودکننده سبک زندگی دینی دانست و گفت: بخش دیگرش نگه داشتن سگ است؛ نگه داشتن سگ، یک بخش بسیار جدی از سبک زندگی جدید است. سگ در کنار سلفی و مد که نتیجه‌اش برداشتن حجاب است، آسیب‌زاست و ابزار این‌ها سلبریتی‌ها هستند.

فضل‌الله‌نژاد بیان کرد: اکنون عصری است که طلبه‌ها باید در بین مردم باشند و اصلی‌ترین خلأ امروز، عدم ارتباط مستقیم مردم با طلبه‌هاست.

برگزاری کارگاه پژوهشی مدرسه علمیه امیرالمؤمنین علیه‌السلام آران و بیدگل

معاون پژوهش مدرسه علمیه امیرالمؤمنین علیه‌السلام آران و بیدگل، از برگزاری کارگاه‌های پژوهشی هر هفته به‌صورت منظم در این مدرسه خبر داد و گفت: این کارگاه‌ها با هدف آشنایی طلاب برای نوشتن مقاله برگزار می‌شود.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام محمد تازه‌مرد اظهار کرد: طلاب با شرکت در کارگاه پژوهشی با نحوه جمع‌آوری اطلاعات، تدوین مقاله و مسائل مربوط به تولید اثرهای علمی آشنا می‌شوند.

وی اظهار کرد: طلبه‌ها در ترم نخست باید «طرح‌نامه پژوهشی» را تکمیل و در ترم دوم این طرح‌نامه را به مقاله تبدیل کنند که با توجه به لزوم یادگیری طلاب، کارگاه‌های آموزشی در ۶ نشست برگزار می‌شود.

معاون پژوهش مدرسه علمیه امیرالمؤمنین علیه‌السلام تصریح کرد: در این کارگاه‌ها با بهره‌گیری از اساتید مجرب حوزه، موضوعات تبیین مسئله، نحوه عنوان‌یابی، نوشتن پرسش‌های اصلی و فرعی یک مقاله، چگونگی نوشتن پیشینه تحقیق، منبع‌یابی و نحوه نوشتن منبع که مربوط به طرح‌نامه پژوهشی است، آموزش داده می‌شود.

وی برگزاری کارگاه‌های آموزشی در نشست‌های عمومی را به‌عنوان یک نقشه راه برای طلاب دانست و تأکید کرد: طلاب باید شیوه‌های نحوه مقاله‌نویسی را آموزش ببینند.

حجت‌الاسلام محمد تازه‌مرد، با اشاره به اینکه در سال تحصیلی ۱۴۰۴ – ۱۴۰۳ تاکنون سه کارگاه پژوهشی در مدرسه امیرالمؤمنین علیه‌السلام آران و بیدگل برگزار شده است، گفت: طلبه‌هایی که نیاز به مشاوره بیشتر داشته باشند، می‌توانند با مراجعه به معاونت پژوهشی در پژوهش‌سرای مدرسه علمیه امیرالمؤمنین علیه‌السلام از خدمات بیشتری بهره‌مند شوند تا آسان، دقیق و بهتر با نوشتن مطالب خود، اثر علمی فاخر به یادگار بگذارند.

برنامه همایش‌های خانوادگی طلاب مدارس حوزه علمیه اصفهان

حجت‌الاسلام امیریان گفت: اردوگاه شیخ بهایی رحمه‌الله از آبان‌ماه، میزبان همایش سالیانه و خانوادگی طلاب و روحانیون مدارس علمیه اصفهان است.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام مجتبی امیریان، درباره برگزاری برنامه همایش خانوادگی طلاب اصفهان، اظهار کرد: اردوگاه شیخ بهایی رحمه‌الله از آبان‌ماه میزبان همایش سالیانه و خانوادگی طلاب و روحانیون اصفهان است.

وی افزود: در این برنامه که هر ساله از طریق مرکز خدمات حوزه علمیه اصفهان برنامه‌ریزی می‌شود، از طلاب و خانواده آنان دعوت می‌شود تا طبق یک زمان‌بندی منظم و به‌صورت مدرسه‌ای در اردوگاه شیخ بهایی شهر کوشک حضور به هم رسانند.

معاون تهذیب و تربیت حوزه علمیه اصفهان تصریح کرد: طی جلسه هماهنگی فی‌مابین مدیران دو مرکز مدیریت و خدمات حوزه علمیه اصفهان، مقرر شد معاونت تهذیب و تربیت مرکز مدیریت برادران، متکفل این مسئولیت شود.

وی تأکید کرد: طبق برنامه‌ای از طرف واحد فرهنگی معاونت تهذیب و تربیت مرکز مدیریت، پیوست فرهنگی متنوعی برای بیش از ۱۸۵۰ نفر از طلاب و خانواده طلاب و روحانیون در نظر گرفته شده که می‌توان به حضور مشاور و برگزاری کارگاه تعامل زوجین و جنگ شادی و مسابقات مفرح برای فرزندان اشاره نمود.

کارگاه «پیوندهای آسمانی» ویژه طلاب نو مزدوج در شیراز برگزار شد

اردوی یک روزه و کارگاه آموزشی «پیوندهای آسمانی» در شهرستان شیراز با حضور ۱۲۶ نفر از خانواده طلاب نومزدوج، در اردوگاه فرهنگی، تربیتی فدک شیراز برگزار شد.

مدیرکل مرکز خدمات حوزه استان دراین همایش؛ ضمن خیر مقدم و تبریک این پیوند آسمانی به میهمانان و تشریح فعالیت ها و برنامه های این مرکز، برگزاری اردوی «پیوندهای آسمانی» و ارائه خدمات مشاوره ای به خانواده طلاب را یکی از وظایف مهم این مرکز دانست.

وی با تأکید بر نقش الگویی طلاب و خانواده‌های آنان در بُعد فردی و اجتماعی با توجه به ایفای نقش اثرگذاری در جامعه، تلاش معاونت خانواده را ارتقاء سطح دانش و معرفتی وی معرفی کرد.

برگزاری کارگاه های مهارت افزایی زندگی، به صورت مشترک و اختصاصی، اهدای بسته فرهنگی، بهره گیری از فضای تفریحی آن مجموعه از جمله برنامه های این اردوی یک روزه بود که با حضور ۶۳ زوج به صورت حضوری و با ارائه اساتید مجرب حوزه خانواده و ازدواج منعقد شد.

اخلاق در حوزه

عمل پایه تکامل

آیت‌الله خوشوقت رحمه‌الله

﴿وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ * وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُوالرَّحْمَةِ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّةِ قَوْمٍ آخَرِينَ * إِنَّ مَا تُوعَدُونَ لَآتٍ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ * قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ﴾

• عمل انسان منشأ کمالات و درجات

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ، ﴿وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُوا﴾: این آیه شریفه از یک واقعیتی پرده برمی‌دارد و آن این است که مقامات و درجات انسان‌ها در فضائل و کمالات، منشأش اعمال انسان است. مردم هر کاری انجام می‌دهند، مقامشان، درجاتشان از آن کار مشخص می‌شود؛ کار بد بکنند، مقامات منفی و پست پیدا می‌کنند و اگر طبق دستور خدا کار خوب انجام بدهند، مقامات و درجات بالاتر پیدا می‌کنند. این انسان در طول زندگی آزادانه هر کاری بخواهد می‌کند. توجه ندارد که همین کاری که انجام می‌دهد، پایه مقامات و درجات او را تشکیل می‌دهد. وقتی می‌میرد، مشخص می‌شود، این کارهایی که در طول عمر کرده است، چه مقامی به او در ایمان و یا در شرک داده است؛ بنابراین در اعمالی که انسان انجام می‌دهد، این اعمال اگر بخواهد نتیجه و درجه‌ای به بار بیاورد، باید کاملاً دقت کند؛ منفی است یا مثبت. اگر منفی است، عاقل نباید به ضرر خودش کاری بکند؛ لذا اعمال باید یک دست اعمال صالح باشد: ﴿آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾. این درجاتش بالاست؛ اما اگر ﴿خَلَطُوا عَمَلاً صَالِحاً وَآخَرَ سَيِّئاً﴾؛ مخلوطی از بد و خوب می‌شود و به درد نمی‌خورد.

بنابراین عمل، کار ماست. آزادانه انجام می‌دهیم، منتهی توجه نداریم؛ چون آدم هر روز انجام می‌دهد، برایش عادی شده است. بدون مراقبت انجام می‌دهد. همین کارها درجات ساختمان ایمان انسان را معیّن می‌کنند؛ بنابراین ما اشتباه بزرگی می‌کنیم، اگر از سر غفلت عمل انجام بدهیم، هر کاری انجام می‌دهیم باید توجه داشته باشیم، چه اثری در درجات مثبت و منفی ما خواهد داشت؛ اگر درجه منفی برایمان درست می‌کند، انجام ندهیم و اگر انجام بدهیم، ضرر می‌کنیم. این را خیلی‌ها ندارند. سرشان گرم کارهای دیگر است. در ضمن این کار را هم انجام می‌دهند، توجه ندارند که این چه کاری است می‌کنند. این حرفی که آدم می‌زند، این چه درجه‌ای برای آدم فراهم می‌کند، این نگاهی که آدم می‌کند، چه درجه‌ای فراهم می‌کند، این کار که با دست و پا انجام می‌گیرد، چه درجه‌ای برای آدم ایجاد می‌کند؛ منفی است یا مثبت. این را ما عادت کرده‌ایم هر روز انجام بدهیم. آن هم جای خودش کارش را انجام می‌دهد؛ اما به ضرر ما تمام می‌شود.

• مراقبت بر عمل صالح و اثرات آن

مراقبت را نباید فراموش کنیم. مراقبت دو اثر مهم دارد: یکی اینکه نمی‌گذارد، گناه از دست آدم خارج بشود و دیگر اینکه درجاتش خوب می‌شود و آخر عمر خوشحال می‌شود؛ والّا آخر عمر، خیلی خطرناک می‌شود؛ عاقبت‌ِدار یعنی دار دنیا، عاقبت یعنی مردن. وقتی می‌خواهیم بمیریم، آنهایی که اعمال‌شان صالحه بوده است و با مواظبت کار کرده‌اند، و اعمال صالحه، درجات بالا برایشان فراهم کرده است، ﴿لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ﴾؛ اما گروه دیگر می‌ترسند، پشیمانند. می‌گویند چرا؟ بنابراین حالا که حضرت عزرائیل نیامده است و ما آزادیم، باید حواسمان جمع باشد، کاری نکنیم که برایمان درجات منفی رقم بزنند. ﴿وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُوا﴾؛ منشأ درجه انسان، آن اعمالی است که انجام می‌دهد: ﴿إِنْ خَيْراً فَخَيْرٌ وَإِنْ شَرّاً فَشَرٌّ﴾؛ اما ما با عدم توجه شرّاً فشرّش می‌کنیم. خیلی از کارها نتیجه‌اش شرّ است و درجات منفی برایمان درست می‌کند و ما توجه نداریم. گاهی هم خیلی‌ها خوشحالند که آن کار را کرده‌اند. نمی‌دانند که چه بلایی سر خودشان درآورده‌اند. به هر حال از سر غفلت نباید کار انجام داد؛ والّا خطر پیش می‌آید. باید با توجه از اعضاء و جوارح استفاده کرد و کاری که خدا دستور داده، انجام بدهیم. در این صورت درجه‌ای که فراهم می‌کند، درجه عالیه است و اسباب سلامت و سعادت دنیا و آخرت می‌شود.

عبارت کوتاه است؛ اما خدا خیلی حرف‌ها در این عبارت کوتاه گنجانده و برایمان بیان کرده است. هر کاری می‌کنیم، این محصّل و محقّق درجات ماست. بد باشد، بد است و خوب باشد، خوب است. حالا که خدا عقل داده و ما می‌فهمیم کار بد، درجات منفی برای ما درست می‌کند، باید حواسمان جمع باشد بی‌خودی کار منفی نکنیم.